VNG International

Gemeenten4GlobalGoals
Samen op weg naar
EEN DUURZAME WERELD

De Global Goals in de Nederlandse gemeenteraad

Een handreiking voor gemeenteraadsleden

Wat zijn de Global Goals en wat kan ik ermee als raadslid? Een overzicht in tien vragen

Inleiding

Wat hebben 17 internationaal afgesproken doelen voor duurzame ontwikkeling te maken met de dagelijkse praktijk van gemeenteraden? Maar liefst 65% van de onderliggende streefdoelen van de Global Goals kan niet worden behaald zonder actie van lokale overheden. De gemeenteraad heeft als hoogste bestuursorgaan in gemeenten een belangrijke rol en grote invloed op de lokalisering van deze duurzaamheidsagenda, en op het behalen van de Global Goals in 2030.

Bij de Gemeenten4Globals campagne van VNG International zijn ruim 100 Nederlandse gemeenten aangesloten. Vanuit de campagne maken we al enige jaren handreikingen voor gemeenten die aan de slag willen met de 17 Global Goals. Het initiatief voor deze brochure voor raadsleden is ontstaan vanuit het groeiende initiatief en enthousiasme dat is waar te nemen in gemeenteraden om de Global Goals lokaal op de kaart te zetten en hiermee aan de slag te gaan. Global Goals, local action.

Aan de hand van tien vragen schetsen we in deze handreiking de betekenis van de Global Goals in het mondiale streven naar duurzame ontwikkeling, de relatie tussen deze wereldwijde agenda en het lokale bestuur, de verschillende manieren waarop gemeenten bekendheid en invulling geven aan de Global Goals en de specifieke rollen die gemeenteraden daarbij kunnen spelen. In de digitale versie van het boekje zijn op verschillende plaatsen hyperlinks opgenomen naar bronnen. Voor het perspectief van de doelgroep spraken we met raadsleden van verschillende politieke partijen uit Oisterwijk, Hardenberg, Utrecht en Leiden, en met de griffiers van Velsen en Nieuwegein. De betreffende raadsleden spelen allen een rol bij het verkennen, agenderen of uitdragen van de doelen in de eigen gemeente. Met deze eerste gids voor gemeenteraden geven we zeker niet uitputtend antwoord op alle denkbare vragen. Ook zullen er mooie voorbeelden zijn van inzet uit gemeenteraden die hier niet tot uitdrukking komen.

We nodigen raadsleden van harte uit hun vragen, opmerkingen of inspirerende voorbeelden te delen via globalgoals@vng.nl.

‘We zien een steeds grotere interesse voor de Global Goals onder de ruim 4000 bij ons aangesloten raadsleden. Als raadslid kun jij het verschil maken.’
Bahreddine Belhaj, *voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden*

Inhoudsopgave

Inleiding 3

1 Wat zijn de Global Goals en voor wie zijn ze bedoeld? 5

2 Hoe wordt in Nederland invulling gegeven aan de agenda? 6

3 Wat betekenen de Global Goals voor het lokale bestuur? 8

4 Wat is de Gemeenten4GlobalGoals campagne? 9

5 Wat voegen de doelen toe aan wat er al gebeurt? 10

6 Hoe vullen Global Goals gemeenten hun rol in? 13
- 6.1 Bewustwording rond de Global Goals in de lokale samenleving
- 6.2 Inventarisatie: gemeentelijk beleid langs de Global Goals meetlat
- 6.3 Global Goals verbinden met beleidsvisies of de programmabegroting
- 6.4 Versterken van integrale besluitvorming en samenwerking
- 6.5 Global Goals als basis voor omgevingsvisie
- 6.6 De Global Goals als leidraad in internationale samenwerking

7 Wat is onze rol als gemeenteraad? 18
- 7.1 Agenderen
- 7.2 Kaderstellende rol
- 7.3 Vertegenwoordigende rol
- 7.4 Controlerende rol

8 Welke data zijn beschikbaar om de voortgang op de doelen te volgen? 25

9 Zijn de doelen politiek? Passen ze wel bij mijn partij? 26

10 Welke ondersteuning is mogelijk vanuit mijn organisatie? 27

1 Wat zijn de Global Goals en voor wie zijn ze bedoeld?

Duurzame ontwikkelings-doelstellingen

De VN-Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling is hét mondiale kader voor duurzame ontwikkeling. Op 25 september 2015 hebben de regeringsleiders van alle lidstaten van de Verenigde Naties zich aan deze agenda verbonden in een politieke verklaring.
Zij erkenden dat de welvaart in de wereld ongelijk verdeeld is en dat klimaatverandering, milieudegradatie, watertekorten, conflict en groeiende ongelijkheid de huidige en toekomstige welvaart bedreigen. Het hart van de Agenda 2030 wordt gevormd door de 17 Sustainable Development Goals (SDG's) of duurzame ontwikkelingsdoelen. Deze worden in Nederland ook als Global Goals aangeduid. De 17 doelen bouwen voort op andere kaders, zoals de 8 Millenniumdoelen van de VN voor de periode 2000-2015 (armoedebestrijding), het Biodiversiteitsverdrag van Rio de Janeiro, klimaatafspraken en mensenrechtenovereenkomsten. Nederland heeft zich politiek verbonden aan het behalen van de doelen in 2030. Er zijn sterke raakvlakken met de maatschappelijke opgaven in ons eigen land.

Prosperity, People, Planet

De Agenda 2030 is gebaseerd op een breed begrip van duurzaamheid, dat overeenkomt met onze notie van Brede Welvaart. Een centrale gedachte is dat het vervullen van onze behoeften nu niet ten koste mag gaan van toekomstige generaties. Ontwikkeling is pas duurzaam als economische welvaart (*prosperity*) hand in hand gaat met het welzijn van mensen (*people*) en met gezonde ecosystemen (*planet*). Deze drie pijlers komen terug in de Global Goals, aangevuld met vrede en veiligheid (doel 16) en partnerschappen (doel 17). De 17 goals zijn onderverdeeld in 169 subdoelen (targets). Een volledig uitgeschreven lijst van alle subdoelen vindt u op de website van SDG Nederland.

Leave no one behind

Samenhang tussen de grote uitdagingen waar we mondiaal voor staan én tussen de 17 doelen vormt een essentieel uitgangspunt bij de Agenda 2030. Een tweede kernprincipe is inclusiviteit. Het adagium *leave no one behind* loopt als een rode draad door de agenda. Iedereen moet kunnen meedoen, ook de meest kansarme landen en groepen. De ondertekenaars hebben zelfs beloofd om zich voor die laatste groep met voorrang in te zetten. Niet eerder werd een dergelijke agenda aangenomen met zo'n breed draagvlak, gebaseerd op een zeer omvangrijk consultatieproces.

De Global Goals zijn van toepassing op iedereen. Ieders bijdrage is nodig om de ambitieuze agenda te realiseren.

2 Hoe wordt in Nederland invulling gegeven aan de agenda?

De Nederlandse regering heeft er in 2015 voor gekozen om geen sterke regierol te nemen voor de Agenda 2030. Er is geen nationale strategie of actieplan geformuleerd. Het accent is gelegd op gezamenlijkheid: de Global Goals zijn een agenda van iedereen.

Er is een nationale SDG-coördinator die als taak heeft partijen te enthousiasmeren en verbinden. In het regeerakkoord worden de doelen alleen genoemd in relatie tot ontwikkelingssamenwerking. Wel is op initiatief vanuit de Tweede Kamer en het maatschappelijk middenveld een 'SDG-toets' toegevoegd aan het integraal afwegingskader voor nieuwe wetgeving en beleid. In het ontwerp voor de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) wordt ook naar de Global Goals verwezen. 'Bevorderen van een duurzame ontwikkeling van Nederland als geheel en van alle onderdelen van de fysieke leefomgeving' is de eerste van de 21 nationale belangen in de NOVI. De toelichting bij deze opgave luidt:

De zeventien door de VN vastgestelde duurzame ontwikkelingsdoelen (..) zijn belangrijke uitgangspunten voor het kabinetsbeleid voor ons land, dus ook voor de fysieke leefomgeving (..) Duurzame ontwikkeling is door het Nederlandse kabinet niet alleen internationaal afgesproken, maar ook wezenlijk van nationaal en internationaal belang om ons land en de wereld leefbaar te houden voor volgende generaties.

Een groep internationaal opererende Nederlandse bedrijven nam in 2015 het initiatief voor een SDG-charter, een samenwerkingsverband waarbij maatschappelijke organisaties en overheden aanhaakten. Inmiddels is sprake van een beweging waarbij zo'n 600 organisaties zijn aangesloten. De naam is nu SDG Nederland, met een gelijknamige website. Ook zijn er SDG-allianties voor afzonderlijke doelen, diverse SDG-houses en een jaarlijkse SDG Action Day. Gemeenten, bedrijven, universiteiten, scholen, musea, burgerplatforms en maatschappelijke organisaties organiseren tal van activiteiten. In januari 2020 is de Willemshof aan de Nassaulaan in Den Haag, het hoofdkantoor van de VNG, uitgeroepen tot SDG 11 Huis.

Het CBS brengt jaarlijks een rapport uit over de feitelijke trends voor de 17 doelen in Nederland. In 2019 werd deze rapportage samengevoegd met de monitor Brede

Welvaart. Internationaal is afgesproken dat de VN-lidstaten de mondiale doelen vertalen naar hun eigen situatie. Op een aantal terreinen, zoals klimaat en circulaire economie, gebeurt dit in Nederland. Maar dat geldt lang niet voor alle doelen. Zo hebben de regeringsleiders afgesproken om de armoede in eigen land te halveren in 15 jaar. Nederland heeft nog geen beleid of doelen geformuleerd om per 2030 het aantal inwoners onder de nationale armoedegrens met de helft terug te brengen. In de jaarlijkse rapportage *Nederland ontwikkelt duurzaam* brengt het rijk wel samen met decentrale overheden, het bedrijfsleven, kennisinstellingen, maatschappelijke en jeugdorganisaties verslag uit aan de Tweede Kamer over de gepleegde inzet.

Nederland en andere rijke landen scoren in internationale vergelijking goed op doelen die te maken hebben met economische productiviteit, innovatie, armoedecijfers, dienstverlening in onderwijs en zorg, en de kwaliteit van instituties. Maar de hoge welvaartsscores zijn omgekeerd evenredig met de (lage) scores voor de doelen voor klimaat en biodiversiteit. Nederland behoort binnen de EU tot de slechtst scorende landen op deze terreinen. Niet alleen in eigen land staan de kwaliteit van natuur, lucht, water en bodem onder druk, ons land heeft ook een grote internationale voetafdruk. Dat stelt de *houdbaarheid* van ons model ter discussie.

Op sociaal vlak laat de binnenlandse trend een gemengd beeld zien. Er zijn zorgen over inclusiviteit, bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt, en over groeiende maatschappelijke tegenstellingen. Nederland kent een hardnekkig beloningsverschil tussen mannen en vrouwen en er zijn te weinig vrouwen in hogere functies. Dit raakt aan de *rechtvaardigheid* van onze samenleving. Om ons land duurzaam te maken is dus meer inzet nodig op een goede balans. Werken met en aan de Global Goals biedt daarvoor een uitstekende basis.

3 Wat betekenen de Global Goals voor het lokale bestuur?

Een mondiale taskforce van lokale en regionale overheden heeft actief deelgenomen aan het consultatieproces dat vooraf ging aan de Agenda 2030. Deze inzet heeft geleid tot een eigenstandig doel voor duurzame steden en gemeenten: Global Goal 11. Het is een erkenning van de essentiële rol van lokale overheden in het bevorderen van duurzame ontwikkeling. Maar niet alleen doel 11 houdt verband met het dagelijkse werk van gemeenten: voor ongeveer twee derde van alle 169 SDG-subdoelen is de bijdrage van lokale overheden onmisbaar. Denk bijvoorbeeld aan het terugdringen van armoede en ongelijkheid, passende huisvesting voor iedereen, een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving, een veerkrachtige economie met duurzame productie en consumptie en de energietransitie. Maar ook aan democratisch, effectief en participatief bestuur en aan maatschappelijk verantwoorde inkoop en aanbesteding.

De taskforce heeft duidelijk gemaakt dat lokale overheden niet alleen moeten worden gezien als uitvoerders van de agenda. Zij zijn beleidsmakers, katalysatoren van verandering, en de bestuurslaag die in de beste positie verkeert om de mondiale doelen te koppelen aan wat lokaal moet gebeuren (*think globally, act locally*). Omgekeerd bieden de Global Goals een interessant kader om vanuit het lokale beleid en de lokale praktijk aan te sluiten bij de mondiale ontwikkeling.

Partnerschappen voor duurzame ontwikkeling zijn een belangrijk uitgangspunt bij de Global Goals. Gemeenten opereren dagelijks in een dynamisch krachtenveld van bedrijven, onderwijsinstellingen, organisaties en inwoners. Zij kunnen in de praktijk laten zien wat te bereiken is met goede en innovatieve vormen van samenwerking.

De Agenda 2030 onderstreept de diversiteit aan contexten, kansen en uitdagingen tussen landen, ook op het decentrale niveau. Gemeenten hebben alle ruimte voor een eigen invulling van de Global Goals, passend bij hun omstandigheden. De doelen zijn niet juridisch bindend. Het zijn gedeelde ambities voor een inclusieve, duurzame en rechtvaardige wereld, die goed tot uiting komen in de ondertitel van de agenda: *Transforming our world*.

4 Wat is de Gemeenten4GlobalGoals campagne?

Het doel van de Gemeenten4GlobalGoals campagne is om met zo veel mogelijk gemeenten bij te dragen aan het behalen van de 17 doelen. Inmiddels is/overstijgt het aantal aangesloten gemeenten 100.
VNG International faciliteert en ondersteunt gemeenten in deze campagne op uiteenlopende manieren: het organiseren van uitwisselingsbijeenkomsten, meedenken over wat de Global Goals kunnen betekenen in uw gemeente, aanbod van verschillende handreikingenen en het verzamelen van voorbeelden van gemeenten en lokale platforms die al aan de slag zijn met de doelen.

De campagne biedt gezamenlijkheid en ruimte voor eigen initiatief en eigen keuzes. De campagne schrijft niet voor wat gemeenten moeten doen, maar reikt diverse mogelijkheden aan. Er zijn geen minimale vereisten om Global Goals gemeente te worden. Wel heeft VNG International als handreiking in tien punten omschreven waar je aan kunt denken bij het handelen in de geest van de Global Goals. Daaronder vallen bijvoorbeeld de bereidheid om integraal en op een coherente wijze te werken, de eigen bijdrage aan de doelen zichtbaar te maken, de doelen te verankeren in de gemeentelijke organisatie en taken, en actieve samenwerking te zoeken met inwoners, organisaties en bedrijven. Een raadsbesluit om mee te doen aan de campagne wordt gezien als krachtig signaal.

Gemeenten4GlobalGoals
Samen op weg naar
EEN DUURZAME WERELD

5 Wat voegen de doelen toe aan wat er al gebeurt?

Een vraag die vrijwel in elke gemeente naar voren komt is wat het werken met de Global Goals precies toevoegt. Immers: de doelen raken nauw aan de maatschappelijke opgaven zoals we die in Nederland zien, en daar is de gemeente vanuit haar taken en rollen dagelijks mee bezig. Inderdaad gaat het niet om de 17 doelen 'an sich'. Het hoofdstuk over decentrale overheden in de jaarlijkse rapportage *Nederland ontwikkelt duurzaam* geeft daarom veel aandacht aan de wijzen waarop gemeenten bijdragen aan de Global Goals zonder dat expliciet zo te benoemen.
Toch zijn de doelen er niet voor niets: de regeringsleiders erkennen dat het tempo van de gewenste transities te laag ligt. Bestuurders, ambtenaren en raadsleden die de doelen omarmen doen dit vaak omdat zij er een verbindende nieuwe (wereld)taal in zien en een inspirerende agenda, die uitnodigt om samen met inwoners, bedrijven en organisaties extra de schouders te zetten onder duurzaamheid in de brede zin.

In de Gemeenten4GlobalGoals campagne is de toegevoegde waarde als volgt verwoord:

- De Global Goals vormen een internationaal erkend raamwerk met een positieve blik op de toekomst. Het is een helder, bruikbaar kader om als leidraad te gebruiken bij het ontwikkelen en toetsen van beleid
- U draagt bij aan een rechtvaardige, veilige en welvarende wereld, zowel binnen de gemeentegrenzen als daarbuiten
- De Global Goals maken veel energie los in gemeenten en vormen een verbindend element in de samenwerking met burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties
- U kunt leiderschap laten zien op duurzaamheid. En gezien de wereldwijde aandacht vormen de Global Goals een prachtig thema om uw gemeente internationaal te profileren

Werken met en vanuit de Global Goals levert een andere manier van kijken en denken op dan het werken vanuit problemen, procedures en budgetten. Het gaat om denken vanuit doelen en waarden, met een positief, gedeeld toekomstbeeld. De doelen kunnen ook worden gebruikt als een integraal afwegingskader bij besluitvorming. De veelgehoorde uitspraak 'we doen het al' blijkt bij nader onderzoek vaak niet helemaal te kloppen.

Gemeenten die hun beleid feitelijk naast de Global Goals en hun subdoelen leggen (zie paragraaf 6), zowel intern als samen met externe partners, constateren doorgaans dat er op sommige terreinen lacunes zijn. Ook is er vaak nog veel winst te boeken door meer samenwerking, een betere koppeling tussen verschillende opgaven, en te vermijden dat oplossingen voor het ene vraagstuk ten koste gaan van het andere (afwenteling).

Oss

Oss viel al meermaals in de prijzen als meest inspirerende Global Goals gemeente.
Dit succes dankt de stad aan een combinatie van factoren. Een daarvan is het Platform Global Goals Oss, waarin veel maatschappelijke organisaties en alle partijen uit de raad zijn vertegenwoordigd. Het platform kent een aantal actieve groepen zoals de werkgroepen Food, Jongeren, Juniors, Doel 5 en het kernteam Fairtrade gemeente. Het platform beschikt over een groot netwerk en draagvlak binnen de Osse samenleving en ondersteunt de gemeente bij de bewustwording van de Global Goals.

Daarnaast is burgemeester Wobine Buijs-Glaudemans (VVD) een bevlogen ambassadeur van de doelen. In de nasleep van een crisis waarin duizenden banen verloren gingen, zocht zij met de samenleving naar een nieuwe richting, die aansloot bij het DNA van de stad. Een cruciale rol zag ze daarbij voor familiebedrijven, die hart hebben voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het nieuwe model voor de stad moest houdbaar zijn, want Nederland heeft een veel te grote footprint. We moeten ons grondstoffenverbruik verminderen en investeren in zaken die goed zijn voor de rest van de wereld.

PLATFORM GLOBAL GOALS OSS

FAIRTRADE GEMEENTE

Voor Wobine Buijs-Glaudemans geven de Global Goals een evenwichtige en concrete invulling aan het begrip duurzaamheid. Ze sluiten goed aan bij de principes van fair trade die Oss al eerder had omhelsd. Ze helpen om voorbij de gangbare processen naar grote opgaven te kijken en daar - samen met allianties in de samenleving - ambities, agenda's en activiteiten bij te formuleren.

Zo maakte de gemeente samen met bedrijven en onderwijsinstellingen een agenda met de focus op Global Goals 2 en 12. Ook voor gezondheid is veel aandacht. Veel bedrijven voelen zich aangetrokken door het agri-food profiel. Er is een talentencampus gebouwd

waar onderwijs, bedrijfsleven en sport samenkomen, gekoppeld aan het TOP Oss Stadion, een inspirerende plek om te bezoeken, te werken en te leren. Studenten van diverse HBO-opleidingen komen naar Oss om samen met het bedrijfsleven, de Talentencampus, de gemeente en het Platform Global Goals Oss vraagstukken te onderzoeken en visies en verdienmodellen te ontwerpen. Het innovatieve Duurzaamheidsplein van Oss sluit goed aan bij doel 12 én biedt werk aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Ook in internationale handelsmissies spelen de Global Goals een rol.

In de programmabegroting van de gemeente hebben de Global Goals een eigen plaats gekregen. Wobine Buijs merkt dat de doelen aanzetten tot een andere manier van kijken dan alleen maar functioneel. Als zij een probleemwijk bezoekt kijkt ze niet alleen hoe het zit met uitkeringen, WMO en veiligheid, maar vraagt ze zich af: welke opleiding hebben mensen? Hoe zit het met voeding? Ze kwam in een wijk tot de schokkende ontdekking dat vier kinderen per klas zonder ontbijt naar school gingen en maar één keer per week van een warme maaltijd konden genieten.

'Als je niet alleen met professionele zorgpartners praat, maar ook met ouders, scholen, wijkraden, krijg je een veel breder beeld. Je kunt samen in kaart brengen: wat kan iemand zelf en wat kan het directe netwerk. En wat is er dan nog extra nodig. De Global Goals zijn daar een geweldige inspiratiebron bij.'

6 Hoe vullen Global Goals gemeenten hun rol in?

Gemeenten geven op uiteenlopende wijzen invulling aan de Global Goals en de campagne. In dit hoofdstuk lichten we enkele toepassingen toe.

6.1 Bewustwording rond de Global Goals in de lokale samenleving

In veel gemeenten begint de aandacht voor de Global Goals met initiatief van burgers of publieksactiviteiten van de gemeente die het Global Goals logo en de icoontjes gebruiken. In gemeenten als Utrecht, Oss, Langedijk en Tilburg zijn maatschappelijke of burgerplatforms al jarenlang actief bezig met bewustwording en inspirerende activiteiten rond de doelen. Ook scholen zijn vaak betrokken. In Rheden wordt bij de jaarlijkse schooldag voor duurzaamheid veel aandacht besteed aan de 17 doelen, die in deze gemeente ook zijn vertaald naar 7 Kinder Global Goals.

In Deventer werd in 2018 de kerngroep Deventer4GlobalGoals opgezet, met vertegenwoordigers uit onderwijs, bedrijfsleven, Ngo's, cultuur en de gemeente. De kerngroep wil de komende jaren inventariseren wat er al gebeurt en door wie, inspireren (goede voorbeelden uitlichten) én activeren: organisaties en bedrijven stimuleren om zelf bij te dragen.

De VNG verstrekt vanuit de Gemeenten4GlobalGoals campagne campagnemateriaal. Sinds 2016 maakt de Global Goals Tijdcapsule een ronde door het land. Deze verbeeldt de periode van nu tot 2030. In een kleine ceremonie vertrouwt de burgemeester of een wethouder, en soms ook een raadslid, zijn of haar wensen en dromen voor de gemeente aan de capsule toe in antwoord op vragen als: Hoe wilt u dat onze wereld eruit ziet over 15 jaar? En wat kunt u daaraan bijdragen? Dit is een mooie aanleiding voor een gesprek met maatschappelijke organisaties, scholen en inwoners over hún wensen en dromen.

De organisatie Global Goals Accelerator kan ondersteunen bij het opzetten van Circles of 17, waarin mensen met verschillende achtergronden elk een doel vertegenwoordigen.

6.2 Inventarisatie: gemeentelijk beleid langs de Global Goals meetlat

Voor gemeenten die hun eigen inzet aan de doelen willen koppelen is de eerste vraag: wat doen we al? Het ligt voor de hand om te beginnen bij wat er al is en aan te sluiten bij de lokale behoeften en energie.
De gemeente Haarlem bijvoorbeeld maakte in 2016 op verzoek van de raad eerst een inventarisatie van de Global Goals waar in beleid en uitvoering al aandacht aan werd besteed, en bracht vervolgens in kaart waar een extra inspanning mogelijk of wenselijk was. Uit een inventarisatie met de inhoudelijke experts van verschillende afdelingen werden voor 19 subdoelen extra maatregelen geïdentificeerd.

Het inventariseren van de aansluiting tussen de doelen en bestaande gemeentelijke beleidsvisies en programma's is als proces van belang om de 'nieuwe taal' van de Global Goals met het bestaande begrippenkader te verbinden. Een gemeente kan bijvoorbeeld kiezen voor een focus op een aantal specifieke doelen, zonder de samenhang met de andere doelen uit het oog te verliezen.
De Handreiking Global Goals in het Gemeentelijk beleid helpt om een verdiepingsslag te maken. Deze handreiking verbindt elk van de 17 doelen met de Nederlandse context, de belangrijkste gemeentelijke taken en rollen met daarbij verschillende toepassingsvoorbeelden.

6.3 Global Goals verbinden met beleidsvisies of de programmabegroting

Een stap verder is om de Global Goals expliciet aan bestaand of nieuw beleid of aan de programmabegroting te verbinden. In Oss zijn daarvoor met de beleidsafdelingen tien bestuurlijke programma's tegen het licht gehouden. In teams werd gekeken welke doelen aansloten bij deze programma's en, omgekeerd, met welke programma's al aan de afzonderlijke doelen werd gewerkt. Een dergelijk proces creëert bewustwording en zorgt ook voor zingeving, doordat medewerkers zien aan welke bredere doelstellingen ze bijdragen. De volgende stap was om daar waar veel programma's aan hetzelfde doel bleken bij te dragen een extra ambitie te formuleren. In de programmabegroting staat bij elk programma aangegeven aan welke Global Goals het bijdraagt.

De coalitie in Delft schreef in haar Coalitieakkoord: *'In onze koers laten we ons inspireren door de Global Goals: zeventien doelen die de Verenigde Naties hebben geformuleerd voor een meer eerlijke en duurzame wereld. Met deze doelen geven we samenhang aan diverse inspanningen voor sociale, economische en ecologische duurzaamheid. De Global Goals bieden een sterk en integraal raamwerk voor ons dagelijks werk, met een positieve blik op de toekomst. In ons akkoord hebben we per hoofdstuk aangegeven aan welke doelen ons beleid bijdraagt. In de komende periode gebruiken we deze doelen als leidraad bij het ontwikkelen en toetsen van ons beleid. Elk speerpunt van het collegeprogramma zullen we verbinden met een of meer Global Goals.'*

In het bestuursprogramma 2018-2022 van het Delftse college is op doelstellingenniveau een link gemaakt met de Global Goals.
De VVSG, de Vlaamse zusterorganisatie van de VNG, biedt een gedetailleerde handreiking voor het integreren van de SDG's in de beleids- en beheerscyclus.

6.4 Versterken van integrale besluitvorming en samenwerking

Het samenhangende karakter van de 17 doelen spreekt velen aan en maakt van de doelen een goed instrument om een meer integrale manier van werken en samenwerking tussen afdelingen te ondersteunen.
De gemeente Rheden heeft dit principe ver doorgevoerd. Rheden wilde af van aparte domeinen met beperkte communicatie en toegroeien naar een netwerkorganisatie, waarin vanuit een opgavegerichte houding wordt gedacht en samengewerkt. Directeur Frank Landman zag in de Global Goals een goede basis hiervoor. De Global-Goals werden gegroepeerd onder de thema's economie, duurzaamheid, welzijn en gebiedsontwikkeling, waaromheen vier beleidsclusters werden ingericht. Daarnaast is er een team 'strategie' voor overkoepelende thema's.
Ook de uitvoering werkt rond deze clusters. In Rheden functioneren 17 ambtenaren als Global Goals ambassadeur. Frank Landman is er duidelijk over: dit is een transformatieproces van de lange adem.

Ook gemeenten die niet zo ver willen gaan als Rheden kunnen meer interne samenwerking bereiken door thema's aan elkaar te verbinden met hulp van de Global Goals.
In de gemeente Smallingerland schreef stagiaire Sterre Koops met steun van het ambtelijk apparaat een uitgebreid rapport met aanbevelingen over de Global Goals als instrument om integraal beleid te ontwikkelen.

6.5 Global Goals als basis voor omgevingsvisie

Duurzame ontwikkeling is een van de maatschappelijke doelen van de Omgevingswet. Gemeenten moeten in een samenhangende omgevingsvisie op strategisch niveau opgaven in de fysieke leefomgeving met elkaar verbinden. Naast lokale thema's als wonen, bodem of cultureel erfgoed vragen mondiale thema's als klimaatverandering om aandacht.

De huidige opgaven vergen een andere inzet dan wat gemeenten de afgelopen decennia gewend waren. De vele claims op onze beperkte ruimte maken een verbindende manier van werken noodzakelijk en vragen soms om heldere keuzes: niet alles kan. Hierbij is een transparante afweging nodig, met nadruk op lange termijn volhoudbaarheid.

Samen met vier gemeenten hield de VNG in 2019 een praktijkproef met een integraal afwegingskader op basis van de Global Goals. In de proef is een instrument ontworpen dat kan helpen om de kwaliteit van de leefomgeving te beoordelen en alternatieve ontwikkelopties te vergelijken. Dit SDG-Kompas voor de Leefomgeving is ingedeeld in twaalf hoofdthema's. Het toetsingskader wordt gevormd door een selectie van 47 subdoelen, die samen een breed palet aan opgaven in de leefomgeving vertegenwoordigen.

Uit de proef werd duidelijk dat het betrekken van de Global Goals bij keuzes in de fysieke leefomgeving tot nieuwe en inspirerende invalshoeken leidt.

Súdwest-Fryslân was een van de deelnemers aan de praktijkproef en heeft het SDG-kompas op maat gemaakt voor eigen gebruik. Het kompas werd toegepast in een sessie op weg naar de Omgevingsvisie 1.0. Ruim 45 beleidsambtenaren spraken met de wethouders over de transitieopgaven en de ambities/prioriteiten voor de toekomst. De 17 Global Goals zijn, naast input vanuit de Mienskip (gemeenschap), in de Omgevings-visie een belangrijke pijler.

Ook wordt het SDG-kompas benut in het VTH-beleid en in een praktijkproef 'participatie bij initiatief' over Antennebeleid/G5, in het kader van het omgevingsplan. Daarnaast wil Súdwest-Fryslân gaan oefenen met het kompas aan de nog in te richten omgevingstafel. Het SDG-kompas vormt zo een belangrijk gespreksmiddel bij de afweging van initiatieven voor een veilige en gezonde leefomgeving.

6.6 De Global Goals als leidraad in internationale samenwerking

De onlosmakelijk verbonden mondiale dimensie van de agenda maakt dat de Global Goals goed gebruikt kunnen worden om internationale samenwerking van gemeenten vorm en invulling te geven.

De doelen worden dan ook door verschillende gemeenten gebruikt als basis voor (bilaterale) internationale partnerschappen, bij grensoverschrijdende samenwerkingen met gemeenten in België en Duitsland, internationale initiatieven vanuit de gemeenschap en binnen internationale netwerken.

Zo is er door de gemeente Rheden, liggend dicht bij de Duitse grens, de samenwerking aangegaan met verschillende gemeenten in Nordrijn-Westfalen. Eén van de projecten richt zich op het ontwikkelen van regionale duurzaamheid strategieën met de doelen als basis, en het uitwisselen van mogelijkheden om de voortgang van de implementatie te monitoren. Ook vanuit de gemeente Baarle-Nassau, met 22 Belgische enclaves binnen de gemeente, wordt op basis van de doelen (7, 12, 13, 15 en 17) invulling gegeven aan hun duurzaamheidsbeleid en in de samenwerking met Belgische grensgemeenten.

Daarnaast gebruiken onder andere de gemeenten Waalwijk en Oss enkele van de doelen om thematische richting te geven aan hun partnerschappen met respectievelijk het Duitse Unna en Taizhou (China).

Vanuit de Gemeenten4GlobalGoals campagne is een handreiking ontwikkeld in het bijzonder gericht op het gebruik van de doelen in internationale samenwerking. De volledige handreiking met nog veel meer toepassingsvormen en praktijkvoorbeelden is online te vinden.

7 Wat is onze rol als gemeenteraad?

Uit de gesprekken met raadsleden die voor het maken van dit boekje zijn gevoerd, kwam als rode draad naar voren dat het verbinden van lokale doelen aan de Global Goals een extra betekenis geeft aan de lokale inzet. Door discussies binnen of buiten de raad te voeren in relatie tot de 17 doelen komen maatschappelijke waarden sterker naar voren en ontstaat een stimulans voor andere afwegingen. Net als bij bestuurders en ambtenaren geldt ook voor raadsleden dat het bepalen en invullen van de eigen rol een (gezamenlijke) verkenning vraagt. Met de onderstaande paragrafen willen we dat proces ondersteunen.

7.1 Agenderen

Een oproep of besluit van de raad om met de Global Goals aan de slag te gaan geeft college en ambtenaren een stevig mandaat.
In verschillende gemeenten, bijvoorbeeld Oisterwijk, Leiden, Tiel en Roosendaal, was het de gemeenteraad – op initiatief van een of meer raadsfracties - die aan het college vroeg om met de Global Goals aan de slag te gaan of zich aan te sluiten bij de Gemeenten4GlobalGoals campagne.
In Utrecht riep de raad in 2016 de stad uit tot Global Goals City. In Haarlem vroeg de raad in datzelfde jaar aan het college om het beleid langs de Global Goals te leggen (zie hoofdstuk 6).

In maart 2018 riepen 31 gemeentebestuurders onder het motto 'Kies in de komende Raads- en Collegeperiode voor een duurzame wereld' gemeenteraden en de nieuwe colleges op om het streven naar duurzaamheid in zijn sociale, economische en ecologische dimensies voorop te zetten in hun programma's, met de Global Goals als referentiekader. Onder meer de gemeenteraad in Velsen gaf gehoor aan deze oproep. In het raadsakkoord uit juli 2018 zijn de maatschappelijke opgaven op initiatief van de D'66-fractie verbonden met de Global Goals. In de Coalitieakkoorden van Delft, Leeuwarden, Opsterland, Oss en Rheden is een actieve koppeling gemaakt tussen de Global Goals en de verschillende beleidsthema's. Ook in Tilburg, Helmond, Maastricht, Schouwen-Duivenland, Zwolle en andere gemeenten vinden we de doelen terug in het coalitieakkoord.

Oisterwijk en Hart van Brabant

Raadslid Stefanie Vulders zette de Global Goals op de agenda in haar gemeente Oisterwijk en de regio Hart van Brabant. Toen ze de doelen leerde kennnen dacht ze: wat een mooi programma! Dit is toch wat we allemaal willen? In het verleden paste Oisterwijk bij raadsvoorstellen een duurzaamheidstoets toe. Stefanie zag in de doelen een mooi nieuw kader om invulling te geven aan de duurzaamheidsbalans. Haar motie om Global Goals gemeente te worden werd aangenomen. Daarna mobiliseerde zij ook raadsfracties in de regio om van Hart van Brabant de eerste Global Goals regio te maken.

Dat houdt in dat alle gemeenten in de regio zelf zijn aangesloten bij de campagne én een gezamenlijke agenda hebben, bijvoorbeeld door initiatieven uit de samenleving regionaal te verbinden. Tijdens de Verenigde Vergadering van de regio in mei 2019 werd Stefanie's motie aangenomen. Op de HartvanBrabant-dag werd deze primeur voor de regio gevierd. Zelf vindt Stefanie het jammer dat de oproep in de motie tot een regionaal visiedocument en uitvoeringsprogramma voor de Global Goals niet wordt uitgevoerd. Voor haar was dit juist de crux. Ze ziet de doelen ook nog te weinig leven in haar eigen gemeente. Gaandeweg kwam ze tot de conclusie dat het huidige systeem van bestuur, wet- en regelgeving de Global Goals agenda niet ondersteunt. Zo ziet ze in de praktijk veel initiatieven van inwoners voor bijvoorbeeld een stadsparkje, voedselbos of tiny house stranden op regels en procedures. Voor het waarmaken van de doelen is in haar ogen een vergaande systeemverandering nodig.

7.2 Kaderstellende rol

Naast een oproep aan het College om de Global Goals aan het gemeentelijke beleid te verbinden kan de raad ook meedenken over de gewenste invulling daarvan. Zij kan bijvoorbeeld een voorkeur uitspreken voor de mate waarin de 17 doelen het werk van de gemeente structureren, of de wijze waarop monitoring plaatsvindt. De praktijkvoorbeelden uit gemeenten in paragraaf 6 en op de website van VNG kunnen daarbij ter inspiratie dienen. Ook in het buitenland zijn goede voorbeelden te vinden, zoals in Vlaanderen.

In Leiden diende de Partij voor de Dieren samen met GroenLinks in 2019 een succesvolle motie in voor aansluiting bij de Global Goals campagne. Daarbij werd de invulling aan het College overgelaten.
Initiatiefneemster Martine van Schaik (PvdD) zou het liefst willen dat uiteindelijk de hele planning en control cyclus wordt georganiseerd rond de Global Goals, maar ze beseft dat dit een grote omslag is. Ze wil wel bij de volgende kadernota aan het college vragen de doelen te concretiseren in de programmabegroting. De ervaring in Oss leert dat een debat over de begroting waarbij de Global Goals worden betrokken leidt tot een ander soort gesprek over de 'waarom-vraag'. Ook kan het helpen focus aan te brengen en de ambities scherp te krijgen, bijvoorbeeld in relatie tot tekorten in het sociale domein.

Het hanteren van de Global Goals als kader kan ook met betrekking tot specifieke plannen helpen vanuit een breder perspectief afwegingen te maken tussen maatschappelijke doelen. In de dagelijkse praktijk worden de kosten en baten van keuzes op de langere termijn vaak te weinig betrokken in de besluitvorming. Een onverharde bodem, behoud van groen en een fraai landschap worden bijvoorbeeld belangrijk gevonden, maar toch verdwijnen zij vaak in het planproces of bij concrete afwegingen. De optelsom van dergelijke situaties staat op gespannen voet met de aantrekkelijke, gezonde en klimaatbestendige leefomgeving waarvoor partijen zich willen inzetten. Denken vanuit de Global Goals kan ertoe bijdragen dat actiever wordt ingezet op oplossingen die meerdere opgaven met elkaar verbinden, zoals een ontwerp waarin vanaf het begin bomen en groen worden behouden.

7.3 Vertegenwoordigende rol

Vanuit hun vertegenwoordigende rol zien raadsleden erop toe dat de inzet van de gemeente aansluit bij wat leeft in de samenleving. Waar in een gemeente burgers, bedrijven of organisaties zoals stichtingen zich al inzetten voor de Global Goals kun je als raadslid daarbij aansluiten en partijen helpen de weg naar de overheid te vinden. Dat kan de gemeente zijn, maar soms is het misschien nuttig om kwesties op een ander bestuursniveau aan te kaarten.

Ook als je spreekt met of namens partijen in de samenleving die niet met de doelen bekend zijn kun je in de raad hun inbreng zelf koppelen aan de doelen. Bijvoorbeeld door onderwerpen te agenderen die nog onderbelicht zijn in beleid, zoals gendergelijkheid of biodiversiteit. Of door fysieke, financiële of regelruimte te vragen voor positieve maatschappelijke initiatieven die aanlopen tegen belemmeringen. De eerdergenoemde Handreiking Global Goals in het gemeentelijk beleid (hoofdstuk 6) kan hierbij ondersteunen. Deze laat per Global Goal zien wat relevante subdoelen zijn en geeft veel voorbeelden van concrete inzet.

Vanuit je rol als raadslid kun je er ook voor kiezen om de doelen wel actief onder de aandacht te brengen in je netwerk. Veel bedrijven in Nederland werken bijvoorbeeld al met de Global Goals. Je kunt bedrijven in jouw gemeente aanmoedigen om met behulp van de doelen hun impact breder in beeld te brengen dan alleen een bedrijfseconomische benadering. Dit geldt ook voor sociale en burgerinitiatieven. Op de website van het initiatief MAEX zijn bijna 2000 voorbeelden te vinden van kleinschalig lokaal initiatief dat bijdraagt aan de doelen. Vanuit SDG Nederland lopen diverse initiatieven die helpen om lokaal gesprekken rond de Global Goals op een creatieve manier aan te zwengelen.

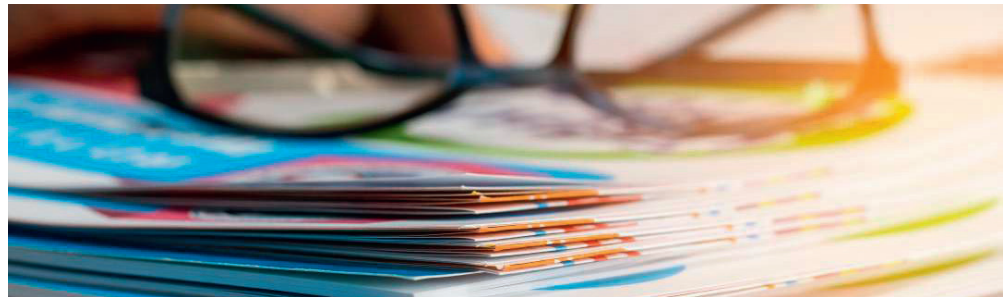
Hardenberg

Hardenberg was eerder millenniumgemeente en won in 2018 de titel ‘Meest toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking’. In Hardenberg is het streven om Global Goals gemeente te worden op initiatief van de ChristenUnie opgenomen in het coalitie-akkoord. Maar eerst is de raad aan zet.
In 2019 is een raadswerkgroep ingesteld die verkent hoe de gemeente met de doelen aan de slag kan. De werkgroep is ter inspiratie gaan kijken in Rheden. Vragen in de werkgroep zijn bijvoorbeeld: kiezen we voor een focus op enkele doelen of kijken we naar de samenhang? Beginnen we bij de gemeente of kijken we of we scholen kunnen aanhaken? Er wordt een raadsinitiatiefvoorstel uitgewerkt dat eerst in de werkgroep zal worden besproken en daarna in de raad. Er moet nog veel gebeuren aan bewustwording.

De gemeente doet al van alles dat de Global Goals raakt, maar hoe krijg je het besef hiervan breder verankerd? Begin mei heeft in het duurzame kenniscentrum Hibertad een informele bijeenkomst plaats gevonden om aan de hand van recente voorstellen over armoede en economie te kijken hoe – in de toekomst nog meer – de link met de Global Goals kan worden gelegd. CU-Raadslid Hans Odink, voorzitter van de werkgroep, vindt dat de doelen helpen om op een positieve wijze meer in mogelijkheden te denken, bijvoorbeeld als het gaat om mensen met een beperking.

Dit sluit aan bij de Hardenbergse inzet op inclusiviteit. Max Bakhuis, CDA-raadslid en lid van de werkgroep, staat positief tegenover de doelen maar heeft nog veel vragen over hoe het gaat landen in raad en college. Een van de denkrichtingen in de werkgroep is om aan toekomstige raadsvoorstellen een Global Goals-paragraaf toe te voegen. Zo kun je laten zien hoe de voorstellen bijdragen aan de doelen en op een betekenisvolle manier koppelen aan wat de samenleving nodig heeft. Ook kan zo’n Global Goals paragraaf al vroeg in het proces samenwerking tussen afdelingen stimuleren. Max is wel voorzichtig: als je de link legt met de Global Goals gaan nog niet ineens alle politieke neuzen dezelfde kant op. Denk bijvoorbeeld aan natuurbeheer en klimaat: hoe ver ga je ermee.‘Je moet wel in de redelijkheid opereren en rekening houden met ieders belang.’

7.4 Controlerende rol

Niet alle gemeenten die zijn aangesloten bij de Gemeenten4GlobalGoals campagne geven hier zichtbaar invulling aan. Ook wanneer bijvoorbeeld in het collegeprogramma of bij beleid verwezen wordt naar de Global Goals is hieraan niet altijd een resultatenkader gekoppeld. De raad kan het college bevragen op het concrete commitment en op manieren om de doelen te operationaliseren, bijvoorbeeld met actieplannen, doelstellingen of budgetten.

De controlerende functie kan dus gaan om een oproep tot een actievere inzet voor een of meer doelen, maar de raad kan ook tegenstrijdigheden signaleren. De stad Utrecht heeft gekozen voor Gezond stedelijk leven voor Iedereen als centraal thema. Raadsfracties besteden dan ook veel aandacht aan dat thema. De Partij voor de Dieren stelde bijvoorbeeld vragen aan het college over de komst van een nieuwe fastfoodvestiging en hoe die zich verhoudt tot de Global Goals en het streven naar gezondheid.

CDA-raadslid Jantine Zwinkels, zelf ambassadeur voor onder meer Global Goal 3, stelde vragen over een beoogde nieuwbouwlocatie langs het spoor, en de mogelijke effecten van trilling op de gezonde leefomgeving. Dit leidde tot een extra investering in aanvullende fysieke maatregelen.

De controlerende taak wordt concreter wanneer het college zijn inzet voor de Global Goals verbindt aan specifieke actieplannen of resultatenkaders. Deze stap wordt nog niet zo vaak gezet. In Utrecht stelt het college voor perioden van drie jaar Global Goals werkplannen op. Een doel uit het plan voor 2017-2019 was een monitor te ontwerpen waarin de Global Goals worden verbonden aan de strategie voor Gezond Stedelijk Leven voor Iedereen. Het streven van de gemeente is deze koppeling vanaf 2021 te integreren in de reguliere Utrecht Monitor. Zo kan de inzet op brede welvaart en de Global Goals beter zichtbaar worden gemaakt in de Utrechtse planningscyclus.

Als raadslid kun je het College vragen om concrete voorstellen te doen voor indicatoren om de bijdrage aan een of meerdere doelen in beeld te brengen. Denk bijvoorbeeld aan luchtvervuiling in wijken met een minder politiek actieve bevolking, aan passende woningen of banen, het aantal daken waarop zonnepanelen liggen of de omvang van het bomenbestand.

Leiden

Martine van Schaik (Partij voor de Dieren) riep haar gemeente Leiden op zich aan te sluiten bij de Gemeenten4GlobalGoals campagne van VNG. Een belangrijke meerwaarde is voor haar dat de doelen kunnen bijdragen aan een meer evenwichtige inzet in de leefomgeving. In Leiden wordt bijvoorbeeld veel geïnvesteerd in de economie: er gaat veel geld naar bedrijvenparken en het aantrekken van nieuwe bedrijven.

Voor een goede balans is ook aandacht nodig voor natuur, groen en leefbaarheid. Leiden is één van de meest versteende en dichtstbevolkte gemeenten van Nederland: elke vierkante meter wordt driedubbel geclaimd, zegt Martine. Als de gemeente ruimte zoekt voor een parkeerplaats, nieuwe woningen of een hockeyveld worden de nog aanwezige stukjes groen al gauw daarvoor bestemd. Maar een open grasveldje is geen loze ruimte. Het fungeert vaak als tuin voor een huizenblok, een plek om even te zitten, of hondenuitlaatplek. Bovendien is ruimte in de stad voor natuur en voor in het wild levende dieren heel belangrijk. Het besef hiervan neemt toe, maar het groeidenken (meer wegen, meer bedrijven, meer huizen) is diep geworteld.

Toewerken naar een balans is voor Martine ook: kijken waar de balans al ernstig verstoord is en die herstellen. Zij verwijst naar het boek *De kwetsbare welvaart*, dat laat zien hoe welvaart en welzijn in Nederland uit elkaar zijn gaan lopen. Martine zou graag zien dat het monitoring en evaluatie systeem van de gemeente wordt aangescherpt op basis van de Global Goals. In haar werk houdt zij zich ook met monitoring en evaluatie bezig en ze ziet: meten is weten.

8 Welke data zijn beschikbaar om de voortgang op de doelen te volgen?

Het CBS meet jaarlijks de trends in Nederland met betrekking tot de Global Goals, gekoppeld aan de Nationale Monitor Brede Welvaart. Voor de trendmeting gebruikt het CBS maar een deel van de 244 indicatoren die internationaal zijn afgesproken. Lang niet alle indicatoren zijn namelijk even relevant voor de Nederlandse situatie. Voor het lokale niveau geldt dit des te meer. Ook beschikt Nederland niet voor alle indicatoren over de relevante data. Een uitdaging is om de beschikbare data uit te splitsen naar gemeenten en naar verschillende bevolkingsgroepen.

Voor het streven naar inclusiviteit is van belang om voorbij gemiddelden te kijken: de gemiddelde cijfers kunnen immers grote onderlinge verschillen verhullen tussen bijvoorbeeld mannen en vrouwen, jong en oud, stad en platteland, autochtoon en nieuwkomer. Voor goed maatwerk is van belang te weten hoe verschillende groepen er voor staan. Uit de monitor Brede Welvaart van het CBS blijkt bijvoorbeeld dat mensen met een lager opleidingsniveau en mensen met een migratie-achtergrond een aanzienlijk lager persoonlijk welzijn ervaren dan het gemiddelde voor Nederland. Zij scoren ongunstiger op veel van de indicatoren voor brede welvaart, zoals gezondheid en leefomgeving.

Aan een standaardset van indicatoren voor het meten van de voortgang van de Global Goals op lokaal niveau wordt gewerkt door VNG International met enkele gemeenten. Ook het onderzoeksinstituut Telos en het CBS zijn actief op dit gebied. Op basis van een pilot met de gemeente Oss is een eerste versie van een SDG-dashboard ontwikkeld. Uiteraard zijn er wel tal van onafhankelijk verstrekte indicatoren en data beschikbaar, zoals op waarstaatjegemeente (https://www.waarstaatjegemeente.nl/) en diverse landelijke, provinciale en lokale monitors.

Om een goed beeld te krijgen van de mate waarin aan de Global Goals wordt bijgedragen zijn alleen cijfermatige gegevens niet voldoende. Veel belangrijke aspecten laten zich moeilijk kwantificeren, bijvoorbeeld wanneer het gaat om het beoordelen van inclusiviteit. Daarom is het van belang om naast kwantitatieve data ook kwalitatieve gegevens te gebruiken, zoals informatie uit surveys over hoe inwoners facetten van de leefomgeving waarderen. De beleving van inwoners wijkt vaak af van de statistieken!

9 Zijn de doelen politiek? Passen ze wel bij mijn partij?

Veel politieke partijen, van links tot rechts in de politieke arena, onderschrijven de maatschappelijke opgaven die in de 17 hoofddoelen vervat liggen. Sommigen worden vooral geïnspireerd door het perspectief dat lokale actie bijdraagt aan een betere wereld, en dat mensen elders zich voor dezelfde doelen inzetten. Anderen zien in de agenda vooral een basis om een grotere rol te geven aan de burger. Weer anderen denken aan missiegedreven innovatiebeleid met nieuwe verdienmodellen voor bedrijven. Het politieke karakter van de agenda zit vooral in het ambitieniveau en in de vraag wat de beste weg is om de doelen te bereiken. Zo zijn de meeste partijen voorstander van duurzame mobiliteit. Maar daarbij wil de ene partij meer sturen op uitbreiding van het openbaar vervoer, terwijl de andere meer ziet in het prikkelen tot elektrisch rijden.

Niet alle politieke partijen lopen warm voor het koppelen van gemeentelijke ambities aan de mondiale doelen. De afstand tot de doelen kan vooral door lokale partijen als groot worden ervaren. Maar ook andere partijen zijn soms beducht dat het omarmen van de doelen de lokale afwegingsruimte beperkt. Om politisering van de Global Goals agenda te vermijden kan worden gekozen voor een raadsbrede aanpak, zoals in Hardenberg (zie box). In Velsen werden de Global Goals in het raadsakkoord verbonden aan lokale opgaven en daarmee van een specifieke politieke kleur ontdaan. Tijdens een bijeenkomst bij de VNG over de Global Goals in januari 2020 deed voormalig VNG directeur Jantine Kriens een krachtige oproep om de doelen wel politiek te maken, maar niét te polariseren. De Global Goals kunnen helpen bij een politiek gesprek over de wereld die we willen. Maak er doelen van vlees en bloed van, zei ze.

De Utrechtse Global Goals ambassadeurs in de raad vertegenwoordigen doelen die aansluiten bij de eigen portefeuille en die kunnen helpen om de eigen doelen dichterbij te brengen. Zij doen dit bijvoorbeeld door de Global Goals bij schriftelijke of mondelinge vragen te betrekken in het politieke debat, bij moties of op social media. Elke fractie kan de doelen gebruiken om de eigen argumenten kracht bij te zetten, en andere fracties of het college te bevragen op hun betrokkenheid. Maar bij de start van het initiatief is ook afgesproken om samen op te trekken voor de doelen en zo gezamenlijk voor maatschappelijke meerwaarde te zorgen.

De ambassadeurs wisselen van tijd tot tijd hun ervaringen uit en zijn samen aanwezig bij bijvoorbeeld evenementen in het kader van de duurzame week. Het is overigens nog niet makkelijk om daadwerkelijk vanuit verschillende hoeken van het politieke speelveld rond concrete doelen samen te werken.

10 Welke ondersteuning is mogelijk vanuit mijn organisatie?

Raadsleden die zich willen inzetten voor de Global Goals hoeven niet alles alleen te doen: zij kunnen ondersteuning vragen van de griffie en de ambtelijke organisatie.
De griffie kan helpen met ideeën over hoe je de Global Goals kunt agenderen in de raad, bij het college of het ambtelijk apparaat.
Wanneer in de gemeentelijke organisatie al ambtenaren actief zijn met de doelen is een inzet vanuit de raad een steun in de rug.

Omgekeerd kan de raad het college vragen ervoor zorg te dragen dat adequate ambtelijke ondersteuning en informatievoorziening plaatsvindt met betrekking tot de Global Goals en het verbinden aan de raadsagenda. Ambtenaren zien projecten voorbij komen en kunnen raadsleden informeren wanneer zij kunnen aanhaken. Via de gemeenteraadkanalen kunnen griffies ook een steentje bijdragen aan het zichtbaar maken van de inzet van raadsleden, bijvoorbeeld via sociale media. De mate waarin ondersteuning mogelijk is hangt natuurlijk af van de omvang en capaciteit van de griffie en het apparaat.

Het voorbeeld van Utrecht laat zien wat mogelijk is in een grote stad met veel capaciteit. Voormalig raadsadviseur internationale zaken Jan Karens, nu griffier in Nieuwegein, zwengelde daar de actie aan om raadsleden in te zetten als Global Goals ambassadeurs. Ook bood hij inhoudelijke en organisatorische ondersteuning in de uitvoering, samen met communicatieadviseur Emma Pisters.
Samen bewaakten zij het proces en zorgden dat iedereen tijdig werd geïnformeerd.
Ze organiseerden tussentijdse bijeenkomsten om de voortgang te bespreken. Ook informeerden zij raadsleden over initiatieven in de stad en brachten hen in contact met organisaties die actief zijn rond de doelen, zoals de Utrechtse Universiteit.

Desirée van de Ven en Marcel Herms adviseren de raadsleden vanuit het ambtelijke apparaat en verbinden initiatieven in de organisatie, de stad en internationaal aan de Global Goals. Ook het platform Utrecht4GlobalGoals draagt bij aan het werk van de ambassadeurs. Als externe partij kan het de zichtbaarheid vergroten door onder andere tweets, Facebookberichten en Instagram-posts van ambassadeurs te delen.

De aandacht voor de Global Goals zal alleen beklijven als een concrete verbinding tot stand komt met de inzet van het College. In Velsen werd de koppeling met de Global Goals in het raadsakkoord niet doorvertaald in het Collegeprogramma. Het is belangrijk dat personen binnen de gemeentelijke organisatie zich committeren. Wanneer ook de raad uiteindelijk prioriteit geeft aan andere zaken, bijvoorbeeld omdat zij handvatten mist om op de Global Goals te sturen, valt het stil. In Utrecht vertrokken inmiddels drie initiatiefnemers. Dit daagt anderen uit het initiatief en de ondersteuning levendig te houden.

Utrechtse raadsleden als Global Goal ambassadeurs

De voormalige Utrechtse raadsadviseur internationale zaken Jan Karens werd geïnspireerd door een landelijke actie van het initiatief Building Change in 2018, waarin Tweede Kamerleden werden opgeroepen een of meer Global Goals te adopteren in aansluiting op hun portefeuille. Een soortgelijke actie op lokaal niveau leek hem een goede manier om de raad bij internationale thema's te betrekken. GroenLinks-raadslid Janneke van der Heijden wierp zich vanuit de raad als trekker op. Samen met Jan organiseerde ze verkennende bijeenkomsten met de andere fracties en bereidde ze een Plan van Aanpak voor. Het doel was tweeledig: enerzijds de bewustwording van de Global Goals bij college, ambtelijke organisatie en raad vergroten en de doelen verbinden met de resultaten van gemeentelijk beleid, en anderzijds het uitdragen van de doelen in de samenleving. Op drie partijen na leveren alle Utrechtse raadsfracties een of meer ambassadeurs.

Voormalig burgemeester Jan van Zanen (VVD) spreekt als VNG-voorzitter geregeld bij internationale bijeenkomsten namens gemeenten over de Global Goals. Hij deelde met de aspirant ambassadeurs zijn visie op de 17 doelen als verbindend begrippenkader tussen verschillende groepen en partijen in de samenleving. Hij adviseerde een raadsbrede aanpak, in verbinding met de stad.

Op 7 februari 2019 werd het initiatief gelanceerd met een gezamenlijk manifest. Vanuit de griffie en ambtelijke organisatie wordt het ambassadeurschap ondersteund (zie paragraaf 10).

Martijn van Dalen is namens de VVD ambassadeur voor doel 9 en 11. Dit sluit aan bij zijn thema's circulaire economie, emissieloos vervoer en wijkgericht werken. Martijn gelooft in het belang van duurzaamheid en ziet binnen zijn partij, zeker in grote steden, een geleidelijk toenemende focus op dit thema, mede dankzij de beweging Liberaal Groen. De Global Goals zijn wat hem betreft ondersteunend. Hij houdt niet van symboolpolitiek. Hij ziet meer in technologische toepassingen zoals een bubbelbarrière in de gracht om plastic tegen te houden. Martijn zet zich actief in voor het promoten van elektrisch rijden in de stad via de aanleg van laadinfrastructuur, ook voor elektrische trucks. Zijn motie voor snellaadpalen bij supermarkten is in de raad overgenomen.

Er blijven wel verschillen langs politieke lijnen. Uiteindelijk wil iedereen wel naar emissieloos vervoer, maar kies je dan voor sturen op gedrag, bijvoorbeeld door een autoverbod, of voor de transitie naar elektrisch rijden. De overheid mag van hem wel prikkels geven in een bepaalde richting. Utrecht doet bijvoorbeeld al lang aan omgekeerd inzamelen, terwijl voor inwoners nascheiding makkelijker is. Als iets mis gaat spreekt hij de wethouder daar wel op aan. Bij schriftelijke vragen voegt Martijn icoontjes toe van de Global Goals waarop de vragen betrekking hebben. Dit vergroot het bewustzijn van de bijdrage die je met lokale actie, bijvoorbeeld tegen zwerfafval, levert aan het mondiale doel van een schoner milieu.

Vanuit het CDA is Jantine Zwinkels Global Goals ambassadeur voor doel 3, 9 en 12. Zij is in haar werk ook bezig met duurzaamheid in brede zin en brengt het thema veel op in de raad. Voor haar was het een logische stap om ambassadeur te worden, zeker omdat je zelf een doel kan kiezen en er een eigen invulling aan kunt geven. Wel was voor haar belangrijk dat het raadsbrede initiatief niet bij een symbolische geste zou blijven, en dat het echt tot een extra inzet zou leiden. Dat was de burgemeester met haar eens. Zij zou graag zien welke projecten er extra worden opgepakt. In de praktijk heeft ze gemerkt dat ambtenaren haar snel weten te vinden als er vragen uit de stad komen rond haar doelen. In relatie tot Global Goal 12 heeft zij aandacht gevraagd voor eerlijk winkelen. Dit sluit aan bij de inzet van het CDA in de raad voor vitale winkelgebieden. Ze heeft ook een filmpje op sociale media geplaatst en kreeg daar leuke reacties op. Als ambassadeur voor doel 3 let Jantine extra op gezondheid. Zo stelde zij vragen over mogelijke trillingshinder bij nieuwbouw (zie paragraaf 7). In haar gesprekken in de stad gaat het veel over duurzaamheid, maar zij haalt niet uit zichzelf de Global Goals erbij. Jantine en Martijn zijn samen in gesprek gegaan met studenten van een Utrechtse internationale mastersopleiding rond duurzaamheid. Die presenteerden onderzoek dat zij hadden gedaan in relatie tot de Global Goals. Het was waardevol om te kunnen laten zien dat de raad ook met de doelen bezig is.

Ilse Raaijmakers is namens de PvdA-fractie ambassadeur voor Global Goal 4. Dat dit doel aansluit bij haar onderwijsportefeuille vindt ze een goede manier om de verbinding te maken, en het levert niet veel extra werk op. Ook zij brengt de Global Goals niet uit zichzelf op in gesprekken met onderwijspartners. Wel zijn scholen vaak betrokken bij acties rond duurzaamheid, zoals de plastic walvis in de Utrechtse gracht waarmee aandacht werd gevraagd voor de plastic soep. De Global Goals lenen zich goed om de speerpunten van de fractie kracht bij te zetten. Bijvoorbeeld als het gaat om gelijke kansen in het onderwijs, die in Nederland onder druk staat door de vroege selectie. De stad Utrecht kampt met een lerarentekort, te grote klassen en uitval van docenten in sommige wijken. Belangrijk is wat je lokaal kunt doen om de kansengelijkheid te vergroten. Er is een actieplan om het lerarentekort tegen te gaan, maar het is de vraag of het

voldoende zal zijn. De PvdA-fractie wil graag meer inzet op betaalbare woningen en bijvoorbeeld gratis parkeren voor leraren. Ook zijn brede scholengemeenschappen beter voor kansengelijkheid dan categoriale scholen, maar veel inwoners willen juist dat laatste. Het illustreert dat de weg om de Global Goals te bereiken wel een politieke kwestie is.

Ruurt Wiegant is voor de SP Global Goals ambassadeur voor doel 1 en 10. Zijn fractie is positief over een actieve rol van gemeenteraden bij de Global Goals. Een probleem in de ogen van de SP is echter dat veel partijen die voor de Global Goals zijn tegelijk ook – en nog veel sterker - voorstander zijn van een kapitalistisch economisch model dat het behalen van deze doelstellingen in de weg staat, vooral in ontwikkelingslanden.

De Partij voor de Dieren vindt het niet meer dan logisch dat Utrecht bijdraagt aan de Global Goals en beide raadsleden van de fractie hebben een doel omarmd. Anne Sasbrink adopteerde doel 12, verantwoorde consumptie, en Maarten van Heuven doel 12, klimaatactie. Het zijn doelen die goed bij de Partij voor de Dieren passen. Sindsdien gebruiken zij de Global Goals vaak in hun politieke werk. Ze refereren eraan in debatten en ook in vragen aan het college of andere fracties, moties en amendementen. GroenLinks heeft acht Global Goals ambassadeurs in de raad. Fred Dekkers is ambassadeur voor doel 8, 16 en 17. Hij vindt het niet altijd eenvoudig om de doelen te verbinden aan zijn activiteiten. Op ieder terrein heeft de stad immers al lokale ontwikkeldoelen geformuleerd. Als wijkraden een eigen kader hebben, zoals Samen voor Overvecht, wil je dat als basis nemen.

Wat betreft Global Goal 16 en 17 is het vooral van belang dat je handelt in de geest van deze doelen: dat je participatie en partnerschappen centraal zet. Zo pak je Global Goal 7 samen aan met energiecoöperaties, en moet je zorgen dat de energietransitie voor iedereen haalbaar en betaalbaar is. In de gezonde voedselagenda voor de stad waar nu aan wordt gewerkt komt wel een expliciete verwijzing naar de Global Goals. Doel 16 komt ook naar voren in relatie tot de migratie- en vluchtelingenproblematiek, en de koppeling met veiligheid hier en elders. Voor Fred helpen de doelen vooral om te laten zien dat wat je doet in de stad deel uitmaakt van een grotere, mondiale inzet. Recent heeft hij raadsbrede steun gekregen voor een motie om, in de akte van oprichting voor de nieuwe Regionale Ontwikkelingsmaatschappij, het doel van economische ontwikkeling in te kaderen binnen de randvoorwaarden van het brede welvaartsprincipe. Ook de Global Goals helpen om economische ontwikkeling niet alleen te zien in termen van financiële waarde, maar juist ook als bijdrage aan maatschappelijke waarden.

Colofon

Tekst: Ellen van Reesch, Stan Abma
Vormgeving: Bertine Colsen

© VNG International, 2020

Met steun van de Europese Commissie,

‘De steun van de Europese Commissie voor de productie van deze publicatie betekent niet automatisch dat de Commissie de inhoud onderschrijft; die blijft de verantwoordelijkheid van de auteurs. De Commissie kan niet verantwoordelijk worden gehouden voor enig gebruik van de inhoud.’

Contact

globalgoals@vng.nl
070 373 84 01

Volg ons via:
www.vng.nl/gemeenten4globalgoals

@G4GlobalGoals

VNG International
Organisatie voor internationale samenwerking van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 82 00
info@vng.nl

2020

vng-international.nl